

ANGOLA
PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü
2024

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	15
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	19
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	22
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	24

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Angola, Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (Southern Africa Development Community – SADC) üyesi olmasına karşı Topluluğu'nun Gümrük Birliğine katılmamıŐtır. GeçmiŐteki dışa kapalı tutumunu deđiŐtirmeye çalışan ÷lke, Afrika Birliği Kıtasal Serbest Ticaret Bölgesi (AfCTA) anlaşmasına imza atan ÷lkeler arasında yer almıştır.

Dış ticaret işlemleri, 2006 tarihli ve 5/06 sayılı Gümrük Kanunuyla düzenlenmiştir. 3 Ocak 2024 tarihli ve 1/24 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeni İthalat ve İhracat Gümrük Tarifesi onaylanmış ve Angola Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır. Yeni Gümrük Tarifesi yayımlanmasından 90 gün sonra, yani 3 Nisan 2024 tarihinde yürürlüğe girecektir. Yeni Gümrük Tarifesinde mallar; tarımsal girdiler ve hammaddeler, ara ürünler ve sermaye malları ve tüketim malları şeklinde gruplandırılarak tarifelendirilmiştir. Bahse konu yeni gümrük tarifesine aşağıdaki link aracılığıyla ulaşmak mümkündür.

<https://www.ucm.minfin.gov.ao/cs/groups/public/documents/document/aw4z/nzcw/~edisp/minfin3770211.pdf>

Angola İthalat ve İhracat Rejimleri

- **Kesin İthalat:** İthal edilen malların Angola gümrük bölgesinde, gümrük vergileri ile diğer yükümlölüklerinin ödenmesi suretiyle serbest dolaŐıma sokulmasını sağlayan gümrük rejimidir.
- **Geçici İthalat:** Gümrük vergilerinin tamamen veya kısmen askıya alınmasıyla, belirli bir amaçla ithal edilen ve belirli bir süre içinde yeniden ihraç edilmek üzere gönderilen bazı malların, kullanımdan kaynaklanan normal amortisman hariç olmak üzere herhangi bir deđiŐikliđe uğramadan gümrük bölgesine alınmasına izin veren gümrük rejimidir.
- **Yeniden ithalat:** Geçici olarak ihraç edilen yerli üretim veya millileŐtirilmiş malların gümrük bölgesine geri döndüğu gümrük rejimidir.
- **Kesin İhracat:** Angola gümrük bölgesini geri dönmek üzere terk eden serbest dolaŐımdaki mallara uygulanan gümrük rejimidir.
- **Geçici ihracat:** Yerli üretim veya millileŐtirilmiş malların belirli bir süre için Angola gümrük bölgesinden çıkıŐına izin veren gümrük rejimidir;
- **Yeniden ihracat:** Geçici olarak ithal edilen bir malın ÷lkeden çıkarıldığı gümrük rejimidir.
- **Gümrük Depolama:** İthal edilen malların, Genel Vergi İdaresi (AGT) tarafından bu amaçla yetkilendirilmiş bir yerde, ithalat vergilerinin kısmen veya tamamen askıya alınmasıyla gümrük kontrolü altında depolandığu gümrük rejimidir;
- **Gümrük Transit:** Malların gümrük kontrolü altında bir gümrük idaresinden başka bir varış gümrük idaresine nakledildiğu gümrük rejimidir. İki türlü olabilir:
  - **Ulusal Transit:** Malların ÷lke içinde başka bir gümrüğe gönderildiğini ifade eder.
  - **Uluslararası Transit:** Malların üçüncü bir ÷lkeye gönderildiğini ifade eder.

Limana ve Havalimanı Rejimleri

Angola'ya ithalatta gümrük giriŐi için gerekli belgeler aşağıda sıralanmıŐtır:

- Konşimento (BL) veya Hava Yolu Taşıma Senedi (AWB) orijinali
- Ticari Fatura (her kalem için GTİP numaralarıyla) orijinali
- Yükleme listesi
- Sevkiyatın yapıldığı ülkede düzenlenen Angola Yükleme Sertifikası (CNCA)
- Ürün bazında istendiği durumlarda ilgili Bakanlıkça verilmiş İthalat Lisansı ve/veya Bitki Sağlığı Sertifikası

Angola Yükleme Sertifikası: Angola limanları varışlı yüklemeler için, menşe ülkedeki Angola Ulaştırma Bakanlığı Kargo ve Lojistik Düzenleme ve Belgelendirme Ajansı (Agência Reguladora de Certificação de Carga e Logística de Angola – ARCCLA) tarafından yetkilendirilmiş acentelerden alınan bir Yükleme Sertifikası (Certificado de Embarque) gerekmektedir. Türkiye’de 2022 yılına kadar DSF Uluslararası Nakliyat Dış Ticaret Ltd Şti Türkiye çıkışlı tüm yüklemelere gerekli Yükleme Sertifikası düzenleme yetkisine sahipken 2022 yılında bu yetki SCK Temsilcilik firmasına devredilmiştir. (<https://scktr.com>).

Sevkiyat Öncesi Muayene

11 Haziran 2013 tarihli ve 2013/63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine göre sevkiyat öncesi denetimler genel prensip olarak zorunlu değildir. Gümrük giriş işlemlerinde “yeşil hattan” faydalanılmak istenirse veya akreditif sözleşmesi kapsamında sevkiyat öncesi denetim gerekliyse, özel denetim kuruluşlarından sevkiyat öncesi denetim hizmeti alınabilmektedir. Bununla birlikte 14 Ocak 2019 tarihli ve 2019/23 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca ilaçlar ile dökme şeker, pirinç, buğday unu, fasulye, mısır unu ve spagetti makarnası gibi ulusal menşeli öncelikli mallar için sevk öncesi muayene gerekliliği yeniden belirlenmiştir. Söz konusu uygulamayı belirleyen ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine aşağıdaki linkten ulaşılabilir.

<https://www.ucm.minfin.gov.ao/cs/groups/public/documents/document/aw4x/mjgx/~edisp/minfin1281024.pdf>

Laboratuvar Testi

Gıda ve farmasötik ürünlerin ithalatı, gümrükleme sırasında teste tabi tutulur. 7 Temmuz 2016 tarih ve 140/16 sayılı Angola Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, insan tüketimine yönelik ürünlerin kalitesinin daha iyi kontrol edilmesi için yerli ve ithal ürünlerin laboratuvar testlerini düzenlemiştir. Özel ve kamu laboratuvarları bu denetim sürecini giriş limanında organize eder. Mevzuatta uygulanacak testlerin metodolojileri ve türlerinin yanı sıra ürün türüne göre laboratuvar testleri için ücretler belirtilmiştir. Angola pazarına girdikten sonra, bu ürünler Sanayi ve Ticaret, Tarım ve Balıkçılık ile Sağlık Bakanlıkları tarafından perakende dağıtım sırasında da gözetime tabidir.

Gümrük Beyannamesinin Sunulmasına İlişkin Süreler

- Gümrük Beyannamesinin (Documento Único – DU) ibrazı ile ilgili olarak, beyan sahibi veya temsilcisi, geminin, uçağın veya diğer taşıma araçlarının varış tarihinden itibaren:
- Deniz yoluyla ithal edilen mallarda 60 gün;
- Hava yoluyla ithal edilen mallarda 30 gün;
- Diğer taşıma araçlarıyla ithal edilen eşya için, eşyanın ülkeye varış tarihinden itibaren, ithalat beyan prosedürünü tamamlama ve ödenmesi gereken gümrük yükümlülüklerini ödemeye kadar 30 gün;
- Kabotaj altındaki mallarda 10 gün;
- Canlı hayvanlar, kimyasallar, patlayıcılar ve silahlar için 48 saat;
- Petrol ve madencilik sektörlerine uygulanan Gümrük Rejimine tabi mallar için 90 gün;

- Bozulabilir mallar için 13 gün.

Gümrük Hatları

- Yeşil Hat – Gümrük Beyannamesinin, Vergi Uzmanı müdahalesi hakkı saklı olmak üzere, serbest bırakıldığını gösterir.
- Sarı Hat - Gümrük Beyannamesinin belge teyidi için seçildiğini gösterir.
- Kırmızı Hat - Gümrük Beyannamesinin malların fiziksel muayenesi için seçildiğini gösterir.
- Mavi Hat - Gümrük Beyannamesinin ithalat sonrası teyit için seçildiğini gösterir.

Ücretler

Madde E62 - İthalat üzerindeki gümrük vergisi ve ithalata uygulanan diğer gümrük yükümlülükleri, ilgili gümrük işlemleri sırasında vergilendirilir ve Gümrük Tarifesinin ilgili vergi sütunlarında belirtilen oranlar uygulanarak hesaplanır.

Madde G81 - Genel Gümrük Ücretleri (Emolumentos Gerais Aduaneiros), Genel Vergi İdaresi (AGT) tarafından hizmet yararlanıcılarından genel gümrük hizmetleri ücreti olarak tahsil edilen ve halihazırda Gümrük Değerinin %2'si olarak tanımlanan zorunlu ödemelerdir.

Madde D05 - Katma Değer Vergisi, ithalatta da alınan ve ilgili gümrük beyannamesinin işleme konması sırasında doğan bir vergidir. Halihazırda 28 Aralık 2023 tarihli ve 14/2023 sayılı Katma Değer Vergisi Kanun hükümleri uyarınca %14 oranında hesaplanmaktadır.

Angola'ya giren ürünler için ithalat vergileri ve diğer ücretler, ürünün CIF (maliyet, sigorta ve navlun) değeri üzerinden hesaplanır ve şunları içerir:

- İthalat Vergisi: %2 ila 55 arasında değişmektedir.
- Genel Gümrük Ücreti: %2
- Aracılık (Gümrükçü) Komisyonu: ortalama %0,5 ila 2
- Liman Ücretleri: 20' konteyner için 90 ABD doları ve 40' konteyner için 153 ABD doları
- 20' konteyner başına 278 ABD doları ve 40' konteyner başına 473 ABD doları karşılığı Terminal Elleçleme Ücreti
- Damga Vergisi: %1

Demuraj Ücretleri: Limana teslimden itibaren ilk 15 gün için demuraj ücreti veya ilk 5 gün için terminal ardiye ücreti alınmaz. Bu süreden sonra, 40' konteyner için günlük 40 ABD doları ve terminal depolama için günlük 61 ABD doları ücret alınır.

İthalat ve İhracat Prosedürleri ve Lisanslama

İthalatçılar, ithal ettikleri ürün kategorisi için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na kayıtlı olmalıdır. Gıda, tıbbi cihaz, ilaç ve tarımsal girdiler gibi hassas ürünlerin ithalatı için gerekli olan ithalat lisansı için sadece kayıtlı şirketler başvurabilir. Gümrük sorunlarını ve gecikmeleri en aza indirmek için ihracatçı firmalar, Angolalı distribütörlerinin uygun ürün kategorisi için ithalat tescil statüsüne sahip olmasını ve ithalata konu ürünlerin ithal prosedürüne ilişkin gerekli deneyime sahip olduğundan emin olmalıdır. Yetkin ithalatçı firmalar kendi bünyesinde gümrük müşaviri bulundurur veya lisanslı bir gümrük müşaviri ile çalışır. Yalnızca Angola hükümeti tarafından onaylanan gümrük komisyoncuları ithalat için gümrük belgelerini işleyebilir. Gümrük komisyoncu oranları düzenlenmiştir ve ürünün CIF değerinin %2'sini aşamaz.

Angola'ya ithalat süreçleri zaman alıcı ve oldukça bürokratiktir. Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı 2020 Endeksinde "Sınır Ötesi Ticaret" kategorisinde 190 ülke arasında 174'üncü sırada yer alan Angola, böylece dünyanın en zorlu ithalat prosedürlerine sahip ülkeleri arasında

sayılmaktadır. Endekse göre Angola'daki ithalat prosedürleri, tahminen ortalama 460 ABD doları masrafla 96 saatte tamamlanabilmektedir. Karşılaştırma için Sahra-altı Afrika bölgesi genel tahmini ortalama 283,5 ABD doları ve 97,7 saat şeklindedir.

İhracatçılarımız bir distribütör seçerken gümrük müşavirinin kapasitesi ve ithalat süreçlerine ilişkin deneyimi hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Angola ithalat yönetmeliklerinde sık sık değişiklikler yapılmakta olup, gümrük girişinde muhtemel gecikmeleri önlemek için ihracatçılarımızın Angolalı ithalatçıları/distribütörleriyle yakın temas halinde olmaları yararlı olacaktır.

Uluslararası ticaret operatörlerinin İhracatçı ve İthalatçı Siciline ("REI") kaydolma zorunluluğu vardır ve kayıt 5 yıllık bir süre için geçerlidir. Tescil başvurusuna Ticaret Lisansı (Alvará Comercial) ve hakim faaliyet için lisans eşlik etmelidir. Başvuru kabul edilirse, SICOEX'in yerini alan Entegre Dış Ticaret Platformu (Plataforma Integrada do Comércio Externo – PICE) ("Platform") için bir sertifika ve erişim verileri verilecektir.

Lisans prosedürleri, sevkiyat öncesi denetime tabi olsun veya olmasın, Angola gümrük bölgesine ithal edilen veya bu bölgeden ihraç edilen tüm mallar için geçerlidir. Bu nedenle, ruhsatlandırmanın temel hedefleri ithal ve ihraç edilen malların menşei ve kalitesini sıhhi, bitki sağlığı ve gıda güvenliği açısından kontrol etmektir. Böylece malların ülkeye giriş ve çıkışları üzerindeki kontrollerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, ithalat ve ihracatın istatistiksel olarak izlenmesine olanak sağlamak ve döviz giriş-çıkışlarının kontrolünün kayıt altına alınması hedeflenmektedir.

Üç tür lisanslama rejimi bulunmakta olup, bunlar; lisanstan muafiyet, otomatik lisanslama ve otomatik olmayan lisanslamadan oluşmaktadır. Bir garanti sözleşmesi kapsamındaki parça ve aksesuarların ithalatı, bağışlanan mallar (kullanılmış olmamak kaydıyla), ticari kullanımına izin verilen sinematografik filmler, ülkenin güvenliğinin temel çıkarlarını korumak için gerekli mallar (silahlar, askeri mühimmat ve Savunma ve Güvenlik Kuvvetlerinin ihtiyacına yönelik diğer malzeme) ve Kanunen bu gümrük prosedürüne tabi olan malların geçici ithalatı, sınai veya bilimsel amaçlarla test, inceleme veya araştırma için gönderilen malzemelerin ithalatı ve ihracatı ve açık yasal hükümlerle veya kamu yararı gerekçesiyle lisanstan muaf tutulan numunelerin ve malların ithalatı ve ihracatı lisansta tabi değildir.

Otomatik ve otomatik olmayan lisanslamaya tabi ithalat ve ihracatlar için, uluslararası ticaret operatörü ihracatın yapıldığı ülkede veya Angola'da malların sevkiyatından önce, Platform'a Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Vergiler Genel İdaresi (AGT) ve BNA tarafından talep edilen bilgileri sağlamalıdır.

Otomatik lisanslama; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından ülkeye giriş veya çıkışta herhangi bir kısıtlama uygulanmayan malların ithalatı ve ihracatı için verilen yetki olarak tanımlanmakta olup, bu lisansta tabi işlemler aşağıdaki gibidir:

- Petrol sektöründe geçerli olan yürürlükteki gümrük kurallarına tabi malların ithalatı ve ihracatı;
- Özel Yatırım Kanunu hükümlerine göre usulüne uygun olarak onaylanmış olmaları kaydıyla, özel yatırım projeleri için makine, girdi ve hammadde ithalatı ve ihracatı;

- Uçak ve gemilerin bakımına yönelik parçaların, parçaların ve diğer havacılık bileşenlerinin ithalatı ve ihracatı;
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı'nın Ortak Yürütme Kararı ile onaylanacak listedeki malların ithalatı ve ihracatı.

İthalat ve ihracatların otomatik olmayan lisanslandırılmasına ilişkin prosedürler, lisans muafiyeti veya otomatik lisanslama sistemleri kapsamına girmeyen işlemlerin tümünü kapsar. Bu prosedüre tabi işlemlere aşağıda yer verilmiştir:

- Platformda listelenen malların ithalatı ve ihracatı;
- Kota sistemi veya diğer herhangi bir tür kısıtlama kapsamında mal ithalatı;
- Gümrük depoları, antrepolar, serbest bölgeler ve duty-free mağazalar için mallar;
- BM kararları ile kısıtlamalara konu ülkeler menşeli malların ithalatı ve ihracatı.

Lisanslamanın gerekli olduğu işlemlerde, Tek Belge (Documento Único- DU), işlemi lisanslamak için temel dokümandır ve aşağıdaki temel bilgileri içermelidir:

- İhracatçı ve ithalatçı alıcının adı ve açık adresi;
- İhracatçı ve ithalatçının kodu;
- Giriş veya çıkış noktası ve malların brüt ağırlığı;
- Ödeme şekli ve ihracatçının banka bilgileri;
- Yükleme veya boşaltma yeri ve malların menşe veya varış ülkesi;
- Malların tanımı, Tarife Kodu, miktarı, net ağırlığı ve menşe ülkesi;
- FOB değeri, EXW, navlun, sigorta, CFR, CIF değeri ve paketleme.

Güncel mevzuata göre operasyonun lisanslandırılması için Portekizce dışında İngilizce veya Fransızca da proforma fatura sunma imkanı bulunmaktadır. Ayrıca, sipariş hata veya eksikliklerinin giderilmesi için süre limiti 10 günden 5 güne düşürülmüş olup, süre sonunda sipariş Platform üzerinden otomatik olarak iptal edilir. Lisans başvuruları 2 gün içinde onaylanmaktadır. Yürürlükteki mevzuata göre verilen lisanslar 120 gün süreyle geçerlidir.

Gümrük Vergileri

3 Ocak 2024 tarihli ve 1/24 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeni İthalat ve İhracat Gümrük Tarifesi onaylanmış ve Angola Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır. Yeni Gümrük Tarifesi yayımlanmasından 90 gün sonra, yani 3 Nisan 2024 tarihinde yürürlüğe girecektir. Yeni Gümrük Tarifesinde mallar; tarımsal girdiler ve hammaddeler, ara ürünler ve sermaye malları ve tüketim malları şeklinde gruplandırılarak tarifelendirilmiştir.

Tarifede genel oranlara ilişkin sütun yanında Angola'nın entegrasyonunu başlattığı ancak henüz uygulama takvimi netleşmemiş olan Afrika Birliği (União Africana – UA) ve Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (Southern Africa Development Community – SADC) ile serbest ticaret anlaşmaları kapsamında uygulanacak olan tavizli oranlara ilişkin de sütunlara yer verilmiş olup, söz konusu sütunlar henüz boştur.

Yerli sanayi üretiminde kullanılan makine ve hammaddeler için gümrük vergisi muafiyetleri veya indirimleri söz konusu olabilmektedir. Yatırımcılar ayrıca Angola Hükümeti ile yaptıkları

yatırım sözleşmelerinin bir parçası olarak gümrük vergisi ve diğer vergilerde de indirimden yararlanabilirler. Ayrıca Angola Devletine yapılan satışlar gümrük vergisinden muafır.

İç Vergiler ve Oranları

Angola'da yürürlükte olan temel iç vergilere aşağıda yer verilmiş olup, ayrıca bunlar haricinde petrol ve maden sektörleri için özel Kanunlarıyla belirlenmiş özel vergi rejimleri bulunmaktadır.

1. Sanayi (Kurumlar) Vergisi (Imposto Industrial)

Arızı de olsa ticari veya endüstriyel nitelikteki herhangi bir faaliyet sonucu doğmaktadır. Sanayi Vergisi genel oranı %25'tir. Ancak tarımsal faaliyetler, hayvancılık, su ürünleri yetiştiriciliği, arıcılık, kümes hayvancılığı, balıkçılık ve ormancılıktan elde edilen gelirler için uygulanan oran ise %10'dur. Diğer yandan; bankacılık ve sigortacılık faaliyetlerinden elde edilen gelir ile telekomünikasyon ve Angolalı petrol şirketlerinin gelirlerine uygulanan oran ise %35'tir.

Hizmet Sunumu Özel Vergi Rejimi (Stopaj Vergisi)

Angola'da merkezi, aktif yönetimi veya iş yeri olan ve herhangi bir nitelikte hizmet sunumu faaliyeti yürüten kişiler stopaj vergisine tabidir. Ayrıca Angola'da merkezi, aktif yönetimi veya iş yeri bulunmayan tüzel kişilerin de arızı olarak Angola'da Angola sınırlarında veya şirketin bulunduğu yere bakılmaksızın Angola'da merkezi, aktif yönetimi veya iş yeri olan kuruluşlar lehine herhangi bir nitelikte sunduğu hizmet, bu özel rejim hükümleri kapsamında Sanayi Vergisine tabidir.

Bu vergilendirme rejimi kapsamında vergilendirilebilir tutar, usulüne uygun olarak belgelendirilmiş hizmetin sağlanması için gerekli hammaddeler, parçalar veya malzemeler hariç, sağlanan hizmetin değerinden ibarettir.

Vergilendirilebilir tutar üzerinden %15 oranında Sanayi Vergisi tahakkuk ettirilir.

2. Çalışma Geliri (Kişisel Gelir) Vergisi

Çalışma Geliri Vergisi (Imposto sobre os Rendimentos do Trabalho - IRT), kendi nam ve hesabına çalışanlar (ticari veya sınai serbest meslek sahibi) veya başkaları nam ve hesabına çalışanların (bağımlı işçiler) gelirlerinden alınır. Maaş veya ücret olarak algılanan tüm kazançlar ile ikramiye, prim, komisyon vb. diğer ödemeler bu kapsamda vergilendirilir.

Çalışma Geliri Vergisi (IRT), Angola topraklarında ikamet etsin veya etmesin, ikametgahı, genel merkezi, aktif yönetimi veya sabit yerleşkesi Angola'da olan gerçek veya tüzel kişilere doğrudan veya dolaylı olarak sağlanan hizmetlerle gelir elde eden gerçek kişiler tarafından da ödenir.

Çalışma Geliri Vergisinden elde edilen gelir; A, B ve C şeklinde üç vergilendirme grubuna ayrılır.

Grup A: Bu grup şunları içerir:

- Başkası hesabına çalışanlar tarafından alınan ve Genel İş Kanunu hükümlerinde tanımlı bir istihdam ilişkisi çerçevesinde işveren tarafından ödenen tüm ücretler;
- İş ilişkisi Kamu Hizmeti Yasal Rejimi tarafından düzenlenen çalışanların kazançları;

- Tüzel kişilerin kurumsal organlarının üyelerinin kazandığı gelir;

Grup B: Bu grup, kendi hesabına çalışanlar tarafından alınan tüm ücretleri içerir. Genel İş Kanunu ekinde yer verilen meslekler listesinde yer alan faaliyetleri bağımsız olarak yürüten serbest meslek sahiplerinin kazançları bu gruba girmektedir.

Grup C: Bu grup, yürürlükteki Asgari Kar Tablosunda öngörülen ticari ve sınai faaliyetlerden elde edilen tüm ücretleri içerir.

IRT'ye tabi gelir için aşağıdaki oranlar geçerlidir:

- **Grup A:** Çalışma Geliri Vergisi Kanununa ekli tablodaki oranlar (%10 – 25);
- **Grup B:** Stopaj vergisine tabi olmayan vergilendirilebilir tutara % 25 vergi oranı uygulanır. Stopaj vergisine tabi vergilendirilebilir tutar %6,5 oranına tabidir.
- **Grup C:** Stopaj vergisine tabi olmayan vergilendirilebilir tutara %25 uygulanır. Stopaj vergisine tabi vergilendirilebilir tutar %6,5 oranında vergiye tabidir.

3. Sermaye İradı Vergisi

Sermaye Yatırım (Sermaye İradı) Vergisi (Imposto sobre Aplicação de Capitais - IAC), sermaye yatırımlarından elde edilen gelir üzerinden alınır. Gelirler A ve B olarak iki gruba ayrılır:

Grup A: Kredi sözleşmelerinden elde edilen gelirler ya da taksit ertelemesinden veya borç temerrüdünden doğan gelirler gibi yatırım yöntemi nasıl olursa olsun ödünç alınan sermayenin faizinden oluşan gelir grubudur.

Grup B: Ticari ve sivil toplulukların ortaklarına ve hissedarlarına (Angola'da yerleşik olsun veya olmasın) ticari ve kooperatif yapılar çerçevesinde atfedilen karlar; şirketler tarafından ihraç edilen tahvil ve hisse senetleri üzerindeki faiz, kar payı ve diğer kazançlar, ayrıca Hazine Bono ve Tahvilleri ile Merkez Bankası Tahvilleri ile bunlar üzerindeki faiz, prim vb. diğer kazançlar, telif hakları, şans oyunları, çekilişler, hisselerin satışından elde edilen sermaye kazançları ve IAC'ye tabi olan ve Sanayi Vergisi veya IRT'ye tabi olmayan diğer gelirler bu gelir grubuna girmektedir.

Sermaye İradı Vergisi oranları %5, %10 ve %15'tir.

A Grubuna giren gelirler %15 oranında vergilendirilirken, B Grubundaki gelirler, düzenlenmiş bir piyasada müzakere usulü işlem görmesine izin verilen durumlar hariç, kural olarak %10 oranında vergilendirilir. Faaliyetin askıya alınması için tazminat olarak atfedilen gelir gibi bazı özel durumlarda %5 vergi oranı uygulanmaktadır.

4. Katma Değer Vergisi

24 Nisan 2019 tarihli ve 7/19 sayılı Kanunla Angola'da ilk kez uygulanmaya başlayan Katma Değer Vergisi (Imposto sobre o Valor Acrescentado – IVA); malların el değiştirmesi, ülke sınırları içerisinde sunulan hizmetler ve ithalat işlemlerinde doğmaktadır. 28 Aralık 2023 tarihli ve 2023/14 sayılı Kanunla Katma Değer Vergisi mevzuatı güncellenmiş ve vergi oranları kademeli olarak belirlenmiştir. Buna göre ithalat işlemlerinde de geçerli olan genel katma değer vergisi oranı %14 olarak uygulanmaya devam edilmekle birlikte basitleştirilmiş KDV Rejimi kapsamında kayıtlı vergiye tabi kişiler ve otel-restoran hizmetleri için %7, hızlı tüketim ürünleri ve belirli tarımsal girdilerin ithalatı için %5, özel vergi rejimine tabi mallar ve yalnızca Cabinda eyaletine özgü olarak ise oran %1 olarak belirlenmiştir.

a) Genel Rejim: Bir önceki mali yılda ciroları veya ithalat işlemleri 350.000.000 AOA (Üç Yüz Elli milyon kwanza) veya daha üstünde olan kişiler, imalat sanayinde faaliyet gösteren ve bir önceki mali yılda 25.000.000 AOA (yirmi beş milyon kwanza) veya üzerinde cirosu veya ithalat işlemleri olan kişiler ve gönüllülük esasına dayalı olarak bu rejime katılmayı tercih eden vergiye tabi kişileri kapsar.

b) Özel Nakit KDV Rejimi: Cirosu veya ithalat işlemleri 2.000.000.000 AOA (2 milyar kwanza) veya altında olan kişiler isteğe bağlı olarak bu rejime geçebilir. Bu rejim, müşterilere düzenlenen faturaların alınmasından sonra katma değer vergisinin devlete teslim edilmesini mümkün kılar.

c) KDV İstisna Rejimi: Yıllık 25.000.000 AOA (yirmi beş milyon kwanza) karşılığı değere eşit veya daha az faturalama veya ithalat işlemleri hacmine sahip olan tüm vergi mükelleflerini kapsamaktadır.

5. Özel Tüketim Vergisi

Özel Tüketim Vergisi (Imposto Especial De Consumo - IEC), yasa dışı faaliyetlerden elde edilse bile, 24 Nisan 2019 tarihli ve 8/19 sayılı IEC Kanununda yer verilen ve ülke sınırları içerisinde üretilen, ithal edilen ve tüketime sunulan mallardan alınır.

Ürün bazında IEC oranları, Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli tablolarda yer almaktadır. Oranlar %2 ila 25 arasında değişmekte olup, örnek olarak otomobiller %5, plastik torbalar %2, alkollü içecekler ve tütün ürünleri %25 oranında vergilendirilmektedir.

6. Damga Vergisi

Damga Vergisi (Imposto de Selo), Kanuna ekli tabloda veya özel kanunlarında öngörülen her türlü fiil, sözleşme, belge, unvan, kitap, evrak, işlem ve diğer faktörler üzerinden alınır.

Vergi tutarı, Kanuna ekli tabloda gösterilir ve mutlak değer veya yüzde olarak belirlenmiştir. Oranlar %0,1 ila 7 arasında değişmektedir.

7. Emlak Vergisi

Emlak Vergisi (Imposto Predial - IP), kentsel ve kırsal mülklerin özsermaye değeri veya gelirinin yanı sıra bedelsiz veya bedelli gayrimenkul alım-satımı üzerinden alınır.

İnşaat arazisi dışındaki kentsel mülklere uygulanacak emlak vergisi oranı aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Değeri 5.000.000 kwanzaya kadar olan gayrimenkulde %0,1;
- Değeri 5.000.000 – 6.000.000 kwanza arası olan gayrimenkulde 5.000 kwanza;
- Değeri 6.000.000 kwanza üzeri gayrimenkulde 5.000.000 kwanzayı aşan kısım üzerinden %0,5;
- İnşaat arazisine uygulanan emlak vergisi oranı %0,6'dır.
- Kiralamalarda uygulanan emlak vergisi oranı %25, ancak efektif oran %15;
- Gayrimenkul devrinde vergi oranı %2'dir.

Bir yıldan uzun süredir kullanılmayan binalar ve ayrıca, üç ardışık veya altı yıl boyunca etkin yararlı kullanım kriterlerine uyulmayan inşaat arazileri Emlak Vergisi Kanunu'nun yürürlüğe

girdiği tarih veya imtiyaz, işgal veya son devir tarihinden itibaren hesaplanmak üzere, ödenmesi gereken verginin %50'si oranında ek vergiye tabidir.

8. Taşınır Veraset ve Bağış (İntikal) Vergisi

Taşınır Veraset ve İntikal Vergisi (Imposto sobre as Sucessões e Doações de Bens Mobiliários), taşınır malın bedelsiz devrinde alınır. Eşler arasında veya altsoy ve üstsoylar lehine yapılacak devirlerde, mirasın 11 (on bir) UCF'ye (mali düzeltme birimi / yasal katsayı) tekabül eden değeri üzerinden %10 ve 11 UCF'yi aşan değer üzerinden %15 oranında uygulanır.

Diğer aktarımlarda, 11 (on bir) UCF'ye tekabül eden tutar üzerinden %20, aşan meblağ üzerinden ise %30 oranında uygulanır.

9. Motorlu Taşıtlar Vergisi

Bu vergi, yetkili kamu otoritelerince mevzuata uygun olarak tescil edilmiş veya plakalandırılmış motorlu taşıtlardan alınır;

- a) Hafif ve Ağır Taşıtlar;
- b) Motosikletler, Mopedler, Üç Tekerlekli Bisikletler ve Dört Tekerlekli Bisikletler;
- c) Uçaklar;
- d) Gemiler.

Vergi tutarı aşağıdakiler dikkate alınarak belirlenir:

- Otomobiller ve mopedler için motor hacmi; motosikletler, üç tekerlekli bisikletler ve dört tekerlekli bisikletler ve ağır vasıtalar için ise tonaj;
- Uçaklar için izin verilen maksimum kalkış ağırlığı;
- Gemiler için gros tonaj;

10. Yurtdışı Para Transferi Vergisi (CEOC)

1 Ocak 2024 tarihinde yürürlüğe giren ve bir yıl süreyle uygulanacak olan geçici tedbir uyarınca yurtdışına para transferlerinde şirketler için %10, bireyler içinse %2,5 oranında vergi uygulanacaktır. Bu vergi, gerçek kişiler ve ikametgahı veya merkezi Angola'da bulunan şirketler için uygulanacaktır.

Sağlık ve eğitim harcamaları için yapılan transferler belirli koşullar dahilinde bu vergiden muaf tutulmuştur. Öte yandan, kamu kurumları ve kamu şirketleri de bu vergiden muaftır.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Angola Standardizasyon ve Kalite Enstitüsü (Instituto Angolano de Normalização e Qualidade – IANORQ) 1996 yılında kurulmuş, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı gözetimi altında Angola Kalite Sistemi'nin tanıtımı, organizasyonu ve geliştirilmesi alanındaki hükümet politikalarının yürütülmesinden ve aynı zamanda Ulusal Kalite'nin sağlanmasından sorumludur. Mezkur politikalar 12 Mayıs 2015 tarihli ve 103/15 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile belirlenmiştir. Kurum tarafından sunulan hizmetler; standartların satışı, ölçüm cihazlarının metrolojik doğrulaması, elektrik kablolarının ithalat izni, yönetim sistemlerinde yöneticiler, denetçiler ve eğitimler için eğitim ve ürünlerin sertifikasyonudur.

Angola, Uluslararası Standartlar Örgütü'nün (ISO) tam üyesi değildir, ancak 2002'den beri ilgili üyedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Angola Standardizasyon ve Kalite Enstitüsü (IANORQ), ülkenin teknik standartlarının geliştirilmesini ve uygulanmasını koordine eder.

Standartlar

IANORQ, üretkenliği, rekabet gücünü ve yerli üretim kapasitesini teşvik etmek için ulusal bir kalite sistemi geliştirmekten sorumludur. Angola henüz tam olarak gelişmiş bir ulusal standart rejimine sahip olmamakla birlikte, ülkenin dört yıllık bir Ulusal Normalizasyon Planı (2016-2020) bulunmaktadır. Plan, ülkenin GSYİH'sine katkıda bulunan sektörlerle ve hükümetin ekonomik kalkınma için stratejik olarak gördüğü alanlara odaklanmaktadır.

Gönüllü teknik standartlar, IANORQ'nun bir parçası olan 17 teknik komite tarafından geliştirilmektedir. Angola'da oluşturulan standartlar, teknik olarak ilgili Bakanlığın himayesindedir. IANORQ bugüne kadar 150'nin üzerinde teknik standart yayınlamış olup, stratejik planında 428 standart daha yayınlama hedefi bulunmaktadır. Angola; Brezilya, Şili, Kolombiya, Ekvador, Mozambik, Peru, Portekiz, İspanya ve ABD'den gelen teknik standartları benimsemiş veya bunlara atıfta bulunmuş olup, bunları dikkate almaktadır.

IANORQ aracılığıyla Angola hükümeti, ülkenin teknik standartlar rejimini oluşturmak için bir dizi uluslararası ve yabancı teknik standart kuruluşuyla ortaklıklar kurmuştur. ISO'nun ilgili üyesi olmanın yanında Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC) ve Uluslararası Yasal Metroloji Örgütü (OIML) ile de bağlantılıdır.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Test Gereksinimleri

Gıda ürünleri ile farmasötik ürünler ithalatta gümrükleme sırasında kalite testine tabi tutulur. Angola'ya ithal edildikten sonra bu ürünler Sanayi ve Ticaret, Tarım ve Balıkçılık ile Sağlık Bakanlıklarının ek gözetimine tabidir.

Uygunluk Değerlendirmesi

Uygunluk değerlendirme sistemi, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın denetimine giren iki ayrı kamu kuruluşu tarafından yönetilmektedir. Sertifikasyondan Angola Standardizasyon ve Kalite Enstitüsü (IANORQ), akreditasyondan ise Angola Akreditasyon Enstitüsü (IAAC) sorumludur.

Angola aynı zamanda fikir birliğine dayalı Uluslararası Standartlar yayınlayan ve elektrik ve elektronik ürünler, sistemler ve hizmetler için uygunluk değerlendirme sistemlerini yöneten Uluslararası Elektroteknik Komisyonu'na bağlı bir ülkedir.

Ürün Sertifikasyonu

Sertifikasyon sistemi, Angola'da ulusal standardizasyon faaliyetlerini koordine etmekten ve yasal metrolojiyi denetlemekten sorumlu olan IANORQ tarafından yönetilmektedir.

Portekiz üzerinden dağıtılan ürünlerin Angola'daki güçlü varlığı göz önüne alındığında, Angola'da satılan ürünlerde ISO ve CE işaretleri yaygın olarak bulunur. Angola'da bu

standartların karşılanması zorunlu olmamakla birlikte, tüketicilere ürün kalitesi konusunda bir güven duygusu vermektedir.

Angola, WHO/FAO Codex Alimentarius Uluslararası Gıda Standartları'na üye bir ülkedir ve gıda güvenliğini sağlamak için bu standartları kullanır.

Akreditasyon

Halihazırda Angola'da akreditasyon zorunlu değildir. Ancak, 2015 yılında Angola hükümeti Sanayi Bakanlığı aracılığıyla gelecekte akreditasyondan sorumlu kuruluş olacak Angola Akreditasyon Enstitüsü'nü (IAAC) kurmuştur. Yabancı kuruluşlar tarafından akreditasyon yapılabilmektedir IAAC şu anda Güney Afrika Kalkınma Topluluğu Akreditasyon Hizmetleri (SADCAS) için bir irtibat noktası olarak hizmet vermektedir. SADCAS, ulusal akreditasyon kuruluşları olmayan SADC üye devletlerinde faaliyet gösteren uygunluk değerlendirme hizmet sağlayıcılarının (kalibrasyon/test/tıp laboratuvarları, belgelendirme ve muayene kuruluşları) yetkili bir kuruluş tarafından gözetime tabi olmasını sağlayan çok ekonomili bir akreditasyon kuruluşudur.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Angola Hükümeti, ülkede ithal edilen ve satılan tüm ürünlerde Portekizce etiketleme yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Etiketler; içerik listesi, son kullanma tarihleri, miktar, üretim partisi, üretici veya satıcının adı ve adresi ile menşe ülke bilgilerini içermelidir. En az altı aylık raf ömrü bulunan ürünlerin ithalatına izin verilir.

Teknik Engeller

İthalat Kotaları

2015 yılı Ocak ayında yayımlanan 34/15 ve 22/15 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile yerli üretimin pazar talebinin yüzde 60'ını karşıladığı düşünülen 14 yiyecek ve içecek ürününde ithalat kotaları oluşturulmuştur. Ancak söz konusu mevzuat kağıt üzerinde kalmış olup, ithalatçıların ve uluslararası toplumun sert baskısı ile uluslararası ticaret taahhütlerine uyum gereklilikleri nedeniyle uygulanması süresiz olarak ertelenmiştir. Kararname ayrıca, çeşitli gıda ve inşaat malzemeleri ithalatçılarının şirket detaylarının, öngörülen ithalat hacminin ve depolama/soğuk depolama kapasitesinin beyan edilmesini içeren yeni bir kayıt prosedürü getirmekte olup, ithalatçıların dağıtım ve perakende faaliyetlerine katılmasını da yasaklamaktadır.

İthal İkame Politikası

Angola hükümeti son yıllarda ülkede ithal ikamesini güçlendirici ve yerli üretimi teşvik edici bazı tedbirler almaktadır. 14 Ocak 2019 tarihli ve 23/19 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ithalatçıların öncelikle ithalata konu ürünü yurt içinde bulamadıklarını veya yerli ürün de aldıklarını kanıtlamalarını şart koşan ve böylece Angola'da üretilen mallara öncelik veren karmaşık bir uygulama yürürlüğe girmiştir. Kararname, çoğunluğu temel gıda ürünü olmakla birlikte bazı hijyen ve inşaat malzemelerini; buğday, mısır unu ve makarnayı da içeren 54 ürün kategorisinde yerli üretimi artırarak ithalata olan bağımlılığı azaltmayı amaçlamaktadır.

Türkiye'den Angola'ya ihracatta önemli yer tutan un ve makarna başta olmak üzere ihracatımızı olumsuz etkileyen bu uygulama birçok başka ülkeden de tepki çekmiş olup, DTÖ nezdinde çok taraflı ve ikili görüşmelerde gündeme getirilmektedir.

Angola'da Paketleme Zorunluluğu

17 Mart 2021 tarihli ve 63/21 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 15 Haziran 2021'de uygulamaya giren mevzuata göre; şeker, pirinç, buğday ve mısır unu, fasulye, süt tozu, kaba ve rafine tuz, irmik, domuz ve dana eti, margarin ve sabundan oluşan 15 temel ürünün ithalatının en az 1 tonluk büyük torbalarla (big bag) gerçekleştirilmesi ve Angola'da paketlenmesi zorunlu hale getirilmiştir. Böylece söz konusu ürünlerin ithalatında yerel katkı yaratılması ve istihdam artışı hedeflenmektedir.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinde katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur: (<https://teknikengel.gov.tr/>).

Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Sahraaltı Afrika'nın üçüncü büyük ekonomisi ve Afrika kıtasının ikinci büyük petrol üreticisi olan Angola'da hidrokarbon sektörü GSYİH'nın yaklaşık %50'sine, ihracatın %95'ine, hükümet gelirlerinin ise %70'ine katkıda bulunmaktadır. Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'ne (OPEC) 2007 yılında üye olan Angola, 21.12.2023 tarihinde yapılan açıklamaya göre ise OPEC'ten ayrılacağını açıklamıştır. Ülke aynı zamanda önemli miktarda kanıtlanmış doğalgaz rezervlerine ve geniş maden yataklarına sahiptir. Tarım, özellikle istihdam açısından nüfusun çoğunluğunun ana kaynağını oluşturmaktadır. Ancak ülkede tüketilen gıda ürünlerinin yaklaşık %50'si ithal edilmektedir. Büyük potansiyeline rağmen turizm sektörü, otel kapasitesinden ulaşım altyapısına kadar belirgin bir altyapı açığıyla karşı karşıyadır.

Büyük pazar büyüklüğüne ve potansiyel iş fırsatlarına rağmen Angola, dünyadaki en zorlu iş ortamlarından birisine ev sahipliği yapmaktadır. Angola piyasasında başarılı olmak için önemli miktarda zaman ve sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır. Angola hükümeti, iş ortamını kolaylaştırmak ve prosedürleri azaltmak için bir dizi önlemler almaya çalışsa da pek çok alanda halen yeterli gelişme kaydedilememektedir.

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Angola Sınai Mülkiyet Enstitüsü (Instituto Angolano da Propriedade Industrial – IAPI), sınai mülkiyet teşviki, korunması, çalışmaları ve geliştirilmesi ile ilgili devlet politikalarının uygulanmasından sorumlu kamu otoritesidir.

IAPI'nin ana hizmetleri şunlardır:

- Buluş ve Faydalı Model Patentleri;
- Endüstriyel Modeller ve Tasarımlar;
- Marka;
- Kuruluşların Sembol/Logo/Amblem ve İsimleri;
- Menşe Göstergeleri.

Ticari Markalar - Genel Bilgiler

- **Dosyalama Sistemi:** Tek Sınıf Dosyalama Sistemi.
- **Malların/hizmetlerin sınıflandırılması:** Nice Sınıflandırmasının 11. Baskısı.
- **Tescil edilebilirler:** ticari markalar, hizmet markaları, kolektif markalar.
- **Paris Sözleşmesi Üyesi:** evet.
- **Paris Sözleşmesi kapsamında öncelik talep etme:** evet.
- **Madrid Anlaşması kapsamında uluslararası tescil başvurusu:** hayır.
- **Madrid Anlaşması Protokolü uyarınca uluslararası tescil başvurusu:** hayır.
- **Başvurudan tescile kadar geçen süre:** 36 ay.
- **Koruma (kayıt) süresi:** Başvuru tarihinden itibaren 10 yıl.
- **İnceleme türü:** resmi inceleme.
- **Yayımlar:** Kayıttan sonra Resmi Gazete'de yayımlanır.
- **İtiraz süresi:** Bültenin yayınlandığı tarihten itibaren 60 gündür.
- **Kullanım:** Tescilli bir marka, arka arkaya 2 yıl kullanılmamışsa, ilgili herhangi bir tarafça iptal davasına konu olabilir.
- **Yenileme başvurusu şu süreler içinde yapılabilir:** Süre dolmadan 1 ay önce.

- Yenileme süresi: 10 yıl.

Dağıtım Kanalları

Angola'nın iş ortamı, 2002'de sona eren iç savaş sonrasında halen olgunlaşma sürecindedir. Sonuç olarak, çoğu ürün ve hizmetin dağıtım kanalları sınırlı sayıda bir grubun elindedir. Nüfusun en az dörtte birini barındıran başkent Luanda haricinde petrol endüstrisi odaklı şehirler Soyo ve Cabinda ile Benguela/Lobito, Huambo ve Lubango diğer önemli şehirlerdir. Bu pazar yoğunlaşması ile tüm ülkeyi kapsayacak şekilde tek bir distribütör veya temsilci görevlendirmek oldukça mantıklıdır. Angola'da yasal olarak kurulmuş bir dizi uluslararası ürün distribütörü ve temsilcisi bulunurken, birçok ürün ve özellikle tüketim malları bayiler aracılığıyla satılmaktadır.

Angola, İngilizce ve Fransızca konuşulan pazarlarla çevrili bir Portekiz dili ülkesi olduğundan, Güney Afrika bölgesine yönelik genel bir dağıtım ağına dahil edilmesi zordur. Bunun istisnası, Angola ile ortak Portekiz sömürge tarihini ve dilini paylaşan Mozambik'tir. Angola'daki önemli miktarda iş, dil ve tarihsel bağlar nedeniyle hala Portekiz'deki distribütörler üzerinden yürütülmektedir, ancak Angola'da başarılı olan Portekizli şirketler giderek yerel bir varlık da oluşturmuştur. Güney Afrika Cumhuriyeti, Angola da dahil olmak üzere Güney Afrika bölgesi için önemli bir bölgesel ticaret merkezidir. Ancak, Güney Afrika'da üretilen ürünler dışında, Angola'da artan rekabete yanıt olarak bu dağıtım kalıpları değişmeye başlamaktadır. Angola pazarı, doğrudan uluslararası üreticilerden daha iyi fiyatlandırma ve teslimat süresinin yanı sıra, yerel bir distribütör tarafından daha iyi sunulabilecek iyileştirilmiş satış sonrası hizmet, yedek parça ve bakım talep etmektedir.

Firmalarımızın Angola'ya pazara giriş maliyetlerini düşürmek için Portekiz gibi diğer Portekizce dillerini kullanan ülkeleri kullanmaları başlangıçta maliyet açısından verimli olsa da, doğrudan dağıtım ve temsilcilik kurarak yerelde sunacağı ek hizmetler ve destek yardımıyla Angola'da daha rekabetçi olabilmeleri mümkündür.

Angola'daki dağıtım altyapısı, kötü yol kalitesi, Dünya Bankası raporlarına göre dünyanın en yavaşları arasında yer alan zaman alıcı gümrük giriş süreçleri ve artış trendine karşın halen sınırlı depolama ve soğuk zincir kapasiteleri nedeniyle sorun teşkil etmeye devam etmektedir. Halihazırda devam eden demiryolu genişletme çalışmaları, ülke genelinde intermodal taşımacılığın sağlanmasını amaçlamaktadır.

Tüketici Tercihleri

1975'e kadar süren uzun bir sömürge döneminin sonucu olarak tüketim kalıpları Portekiz'e çok yakın olan Angola, örneğin diğer birçok Afrika ülkesinden farklı olarak Akdeniz mutfağına ve zeytinyağı kullanımına yatkındır. Yaygın yoksulluğa rağmen kozmetik ve kişisel bakıma önem verilen ülkede, tekstil alanında Türk ürünleri kalitesi ve uygun fiyatıyla her zaman ilk sırada gelmektedir. Ancak genel tüketim kalıplarının dışında son yıllarda ağır ekonomik krizin etkileri ve hızlı devalüasyon sonucu halkın satın alım gücündeki kayıp dolayısıyla fiyat hassasiyeti çok daha artmış ve otomotiv, mobilya, inşaat malzemeleri vd. dahil olmak üzere birçok sektörde görece ucuz Çin ve Hint menşeli ürünler tüketici tercihlerinde öne çıkmıştır. Tarihsel ve kültürel

bağlar sayesinde Brezilya ve Güney Afrika Cumhuriyeti tüketim kalıpları da Angola'da önemli yer tutmaktadır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Angola, Portekizce konuşulan bir ülkedir. Petrol sektörü dışında, üst düzey hükümet yetkilileri veya iş dünyası liderleri arasında bile İngilizce yaygın olarak konuşulmamaktadır. Petrol dışı sektörlerde başarılı olmak için Portekizce iş yapabilmek çok önemlidir. Hükümet, özellikle sağlık sektöründe ilaçlar, kozmetikler, saç bakım ürünleri, cilt bakımı ve işlenmiş gıdalar başta olmak üzere ithal edilen tüm mallar için Portekizce etiketleme yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Angola'da iş yapmanın en iyi yolu, ülke çapında iş geliştirme faaliyetlerini yürütebilecek yerel bir distribütör veya temsilci bulmaktır. Seçilen distribütör veya temsilci mali açıdan sağlam olmalı, envanter stoklama ve satış sonrası hizmet kapasitesine sahip olmalı ve belirli ürünler için teknik destek sağlamalıdır. Distribütör veya acente ayrıca karmaşık ithalat sürecini yönetebilmeli ve özellikle hedef müşteri Angola hükümeti ise, güçlü son kullanıcı / müşteri bağları kurabilmeli ve mevcut ilişkileri iyi kullanabilmelidir. Angola pazarında güçlü bir varlık oluşturmak isteyen firmalarımızın distribütör/temsilci için sürekli idari gözetim ve eğitim sağlaması gerekmektedir.

Kamu İhaleleri

Haziran 2016'da 9/16 sayılı Kanunla yapılan son değişiklikle birlikte yürürlükteki Kamu İhale Kanunu, doğrudan alım ve ihale usulü olmak üzere iki ana ihale yöntemine izin vermektedir. Kamu ihalesi usulleri ön davetli, sınırlı ve açık olmak üzere üçe ayrılmaktadır. İhale makamı, ihale tutarına ve faaliyete (mal ve hizmet alımı veya inşaat işleri) göre ihale türünü seçer. 9/16 sayılı Kanunda söz konusu sözleşme yöntemlerinin her birine ilişkin ayrıntılar düzenlenmiştir.

Açık ihalelerde (Madde 69 – 116 uyarınca) ihale duyurusu “Diário da República” (Resmi Gazete) ve “Jornal de Angola” (Hükümetin ulusal günlük gazetesi)'da yayınlanmalıdır. Kabine Bakanları, 2,5 milyar kwanzaya kadar açık ihalelere onay yetkisine sahiptir. Bu değerlerin üzerindeki açık ihaleler için yetkili merci Cumhurbaşkanlığı Satın Alma Ofisi'dir.

Kamu İhale Kanunu (Madde 53 ve Ek V) uyarınca, yabancı şirketlerin yalnızca değeri 182 milyon kwanzadan yüksek mal ve hizmet alım ihaleleri için ve değeri 500 milyon kwanzadan yüksek kamu (taahhüt) işleri için doğrudan rekabete girmelerine izin verilmiştir. Bu değerlerin altındaki alım ve işler için yabancı şirketler, yalnızca bir Angola şirketinin tedarikçisi veya taşeronu olarak katılabilmektedir.

Angola'nın Kamu İhale yasasının reformu ve modernizasyonu, Angola'daki elektrik enerjisi sektörü reformunu destekleme amacına yönelik Afrika Kalkınma Bankası (AfDB) kredisinin bir koşulu olarak belirlenmiştir. 2016 tarihli Kamu İhale Kanunu, kamu ihale usullerini modernleştirmeyi ve basitleştirmeyi hedeflemiş, ancak Afrika Kalkınma Bankası (AfDB) tarafından Kanunun şeffaflığını artırmak için güçlendirilmesi gereken alanlar belirlenerek gerekli uyarılarda bulunulmuştur. Angola, DTÖ Tedarik Anlaşmasına taraf değildir.

Yabancı şirketler Angola Devletinin alım ve taahhüt projeleri için rekabet edebilmektedir, ancak hak kazanabilmek için Angola'da yasal bir mevcudiyete veya yasal olarak atanmış bir Angola temsilcisine sahip olmalıdır.

Mevzuat uyarınca Devlet kurumları, ilgili harcamalar ulusal bütçeden onaylanmadıkça satıcılara ödeme yapamaz. Bu nedenle şirketler, iş takibinden önce bir harcamanın bütçelendiğinin teyidi için dikkatli bir durum tespiti yapmalıdır. Angola'nın artan dış borcu ve şirketlerin yerel bankacılık sistemi aracılığıyla iş yapma zorunluluğu nedeniyle, Angola hükümeti sözleşmelerin yalnızca yerel para biriminde olması için baskı uygulamaktadır. Uluslararası şirketler, özellikle ülke dışına döviz göndermenin süregelen zorluğu göz önüne alındığında, yerel acenteler veya ortaklarla hükümet sözleşmelerine katılmak için işlerini yapılandırırken bu faktörü çok dikkatli bir şekilde dikkate almalıdır.

Şu anda çoğu proje büyük ölçüde dış finansmana bağlıdır. İkili bir ihracat kredi kuruluşu olması durumunda, finansman tedarikleri, ilgili ülkenin kaynak sağlama gereksinimlerine bağlı olarak şekillenmektedir. Dünya Bankası veya AfDB gibi bölgesel ve uluslararası kuruluşlardan finansman kullanan satın almalar, bu kuruluşların uluslararası ihale kurallarına tabidir. Birçok hükümet, kamu işleri projelerini Çok Taraflı Kalkınma Bankalarından borç alarak finanse etmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Tarım sektörü GSYİH'da %12 paya sahip olan Angola, toprak, akarsu ve iklim koşulları bakımından tarıma oldukça elverişli geniş arazilere sahip olmakla birlikte altyapı, teknoloji ve teknik bilgi-birikim eksiklikleri nedeniyle henüz bu arazilerin ancak %10'unu kullanabilmektedir. Ülkede kayda değer miktarda yetiştirilen tarım ürünleri arasında; mısır, manyok, fasulye, muz, patates, tatlı patates, yer fıstığı, narenciye, soğan, domates, ananas, mango, lahana, havuç, soya, şeker kamışı, inci darısı ve sorgum sayılabilir.

İklim şartları birçok başka ürünün de tarımına elverişli olan Angola, Portekiz sömürgesiye dönünün önde gelen pamuk ve kahve üreticileri arasında yer almıştır. Daha sonra uzun savaşlar, mayınlı araziler ve tarımla uğraşan köylü halkın bilgi-birikiminin kaybedilmesi sonucu Angola bugün bazı içecekler ve yumurta haricinde hiçbir gıda ürününde yerli üretimi iç talebi karşılayamayan bir ülkedir. Birçok tarım ürünü; silo, soğuk depolama, yol gibi altyapı eksiklikleri nedeniyle tarlada çürümekte veya hiç yetiştirilmemektedir. Çiftçiye tarım sigortası gibi herhangi bir destek de sunulamayan Angola'da her yıl kayda değer miktarda ürün, yer yer görülen güçlü yağışlar, haşere istilası, tarımsal hastalık gibi nedenlerle ziyan olmaktadır.

Hayvancılık ürünlerinde de yerli üretimi çok sınırlı ve dışa bağımlı olan Angola, et ithalatına yılda yaklaşık 350 milyon dolar harcamaktadır. Halen dondurulmuş tavuk eti ithalatına devam etmekle birlikte endüstriyel tavuk eti ve yumurta üretiminde aşama kaydedilmiştir. Ülkede ayrıca köylüler tarafından ilkel ve sınırlı bir şekilde küçükbaş hayvancılığı (keçi, koyun ve domuz) gerçekleştirilmektedir.

Balıkçılık alanında güneyden gelen soğuk Benguela akıntısı sayesinde balık ve diğer deniz ürünleri yönünden zengin bir ekosisteme sahip olan Angola, bilinçsiz avlanma ve denetim yetersizliği nedeniyle balık varlığında süregelen bir düşüşle karşı karşıyadır. Ormanlık da geliştirilmek istenen, ancak henüz beklenen sığrama sağlanamayan bir sektördür.

Sanayi

Sanayi alanında yalnızca alkollü ve alkolsüz gazlı meşrubat ile çimento ürünlerinin yerli üretiminde bir miktar rekabetçilik geliştirmeyi başarabilen Angola'da diğer bütün sanayi sektörleri henüz doğum aşamasındadır. Neredeyse bütün hammadde ve ara ürünlerde ithalat zorunluluğu ve ithalatın lojistik ve bürokratik engeller nedeniyle zor ve maliyetli yapısı birçok sanayi yatırımında caydırıcı rol oynamaktadır. Ancak gerçekleştirilebilen yatırımlar, söz konusu risk ve zorluklar ölçüsünde diğer ülkelere göre çok daha karlı olabilmekte ve kısa sürede kendini amorti edebilmektedir. Angola, halihazırda Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Endeksinde 190 ülke arasında 174'üncü sıradadır. Ancak halen doğum aşamasındaki birçok endüstride bu zorlukların üstesinden gelinebildiği takdirde "ilk giren avantaj" ile piyasada söz sahibi olmak mümkündür.

Hizmetler

Bankacılık

Bankacılık sisteminde önemli sorunları bulunan, çok sayıda varlıkları yetersiz ve batık kredi oranı çok yüksek bankaya sahip olan Angola'daki reform hedeflerinden bir diğeri de bankacılık sisteminin konsolidasyonu ve yönetim kapasitesinin geliştirilmesidir. 2004 yılında 9 bankaya sahip olan Angola bankacılık sektörü, halihazırda 26 bankadan oluşmaktadır. Angola Merkez Bankası (BNA) kısa bir süre önceye kadar ülkede faaliyet gösteren uluslararası petrol şirketlerinden ABD doları satın almaktayken yeni düzenlemeyle Angola bankaları petrol şirketlerinden Bloomberg platformu üzerinden doğrudan dolar satın alabilmektedir. Bankaların güçlendirilmesi ve konsolidasyonu çalışmaları kapsamında 2019 yılı Ocak ayında bankaların minimum sermaye gerekliliği 2,5 milyar kwanzadan 7,5 milyar kwanzaya çıkarılmış olup, bahse konu sermaye gerekliliğini karşılayamayan 2 bankanın lisansı iptal edilmiştir.

2018'e kadar sabit döviz kuru uygulayan ve resmi döviz kuru ile serbest piyasa döviz kuru arasında kimi zaman 6 katına ulaşan farklar görülen Angola'da yeni Cumhurbaşkanı Lourenço'nun önem verdiği reform hedeflerinden biri olan bahse konu döviz kurlarını eşitleyerek yurtdışı ile para transferinde yaşanan zorlukları gidermeye yönelik olarak 2018 başında sabit kur rejimi terk edilerek döviz kuru kontrollü bir şekilde devalüe edilmeye başlamıştır. Böylece yerel para birimi kwanza, dolar karşısında 2018 başından 2021'e kadar %65'in üzerinde değer kaybetmiş olup, son yıllarda petrol fiyatlarının yüksek seyri sayesinde tekrar hızlı bir şekilde değer kazanarak 2022 içerisinde dünyada dolara karşı en fazla değer kazanan (%9,1 ile) para birimlerinden biri olmuştur. Angola kwanzası 2023 Mayıs ayından itibaren ise ciddi bir değer kaybına uğramış olup 31.12.2023 tarihi itibarıyla ABD doları karşısında değer kaybı Angola Merkez Bankası'nın açıkladığı resmi kur verilerine göre %63'e ulaşmıştır.

Ekonominin ithalata bağımlı yapısı nedeniyle döviz kıtlığı halen giderilemediği için resmi kur ile serbest piyasa kuru arasındaki giderek artan bir makas bulunmaktadır.

Müteahhitlik

İnşaat ve genel olarak taahhüt sektöründe Türk firmalarınca gerçekleştirilmiş kayda değer bir proje bulunmayan Angola'daki projeler, 2017'deki Cumhurbaşkanı değişikliğine kadar şeffaflıktan uzak çıkar ilişkileriyle bazı Portekizli, Brezilyalı ve Çinli firmalar arasında paylaşılmıştır. Yeni Cumhurbaşkanı Lourenço bu kapalı yapıdan kurtularak her ülkeyle yeni ekonomik ortaklıklara açık olduğunu her fırsatta beyan etmekte olup, bu amaçla birçok ülkeye resmi ziyaretler gerçekleştirmiş ve önemli liderleri Angola'da kabul etmiştir. Ağır borç yükü altındaki devlet bütçesi nedeniyle taahhüt projelerine devlet garantisi vermekten imtina eden Angola'da kendi finansmanı ve uluslararası garantileriyle gelebilen firmalar için çeşitli altyapı projeleri bulunmaktadır. Ancak 2015 yılından bu yana ekonomik krizde olan Angola'nın birçok Portekizli ve Brezilyalı firmaya uzun yıllardır ödenemeyen borçları bulunmakta olup, en üst düzeyde girişimlere rağmen bu borçlar halen temizlenememiştir. Ülkede Güney Afrikalı Standard Bank, Çinli ICBC ve Rus VTB haricinde uluslararası banka bulunmaması da taahhüt projelerinin finansal altyapısı için sorun teşkil etmektedir.

Son yıllarda petrol fiyatlarının yüksek seyri sayesinde önemli altyapı projelerini tekrar gündemine alan Angola'da henüz Türk firmalarınca üstlenilmiş bir proje bulunmamakla birlikte bazı projelere ilişkin girişimlerde önemli aşama kaydedilmiştir.

Madencilik

Angola'da madencilik sektöründe halihazırda elmas madeni ağırlığı oluşturmaktadır. Diğer yandan Portekiz idaresindeyken dünyanın önde gelen demir cevheri ihracatçılarından biri olan Angola'da bağımsızlıktan bu yana atıl durumda kalan 1 milyar tonun üzerinde kanıtlanmış demir cevheri rezervine sahip Huila eyaletindeki Kassinga madenin kullanım hakları hali hazırda bir Türk firmamızda bulunmaktadır. Anılan madenler haricinde altın ve bakır gibi diğer birçok maden rezervine de sahip olan Angola'da henüz bu madenlerin kayda değer bir üretimi bulunmamaktadır. Ayrıca ağırlıklı Çinli firmalar tarafından olmak üzere ülkede mermer ve siyah granit üretimi ve sınırlı bir miktar ihracatı gerçekleştirilmektedir.

Enerji

Güncel elektrik üretim kapasitesi 2023 sonu itibariyle 5.7 GW olan Angola'da halkın elektriğe erişim oranı kentsel bölgelerde %43 düzeyindeyken, kırsal alanlarda ise %10'un altındadır. Ekonomiyi çeşitlendirmek ve artan nüfusun artan enerji talebini karşılamak için elektrik gücünün kullanılabilirliğini artırmak, Angola hükümetinin en yüksek öncelikleri arasında yer almaktadır. Angola hükümeti, 2025 yılına kadar 8,9 GW kurulu üretim kapasitesine ve yüzde 60 elektrifikasyon oranına ulaşmak için bir altyapı planı başlatmakla birlikte henüz belirlenen hedefin çok uzağındadır. Yeni hidroelektrik santral projelerinde ilerleme kaydederek yüklü kapasitesini yükseltmeye çalışan ülkede halihazırda iletim hatları, üretimden daha öncelikli bir ihtiyaç teşkil etmektedir. Daha gelişmiş olan Okyanus kıyısı batı kesimlerinde iletim hatları daha yaygın olup, doğudaki iç kesimlere ve Namibya sınırına doğru güneye şebeke erişimi çok sınırlıdır. Ülkenin birbirinden kopuk 5 şebekesi (kuzey, orta, doğu, güney ve Cabinda) bulunmakta olup, kuzey ve orta şebekelerinin entegrasyonu çalışmalarında ilerleme sağlanmıştır. Diğer şebekelerin de birbirine bağlanması ve zengin akarsu kaynaklarından elde edilen elektriğin Namibya'ya ihracı uzun vadede hedeflenmektedir. Ayrıca güneş enerjisi başta olmak üzere yenilenebilir enerjiye önem verilmekte olup, özellikle halkın elektriğe erişimi çok sınırlı olan geri kalmış doğu ve güney bölgelerinde tercihen güneş enerjisi olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklı izole küçük şebekeler için yatırım beklenmektedir.

Türk firmalarınca son yıllarda elektrik iletim ve dağıtım projelerine ilişkin girişimlerde önemli ilerleme sağlanmış olup, Sayın Cumhurbaşkanımızın 18 Ekim 2021 tarihli resmi Luanda ziyareti kapsamında 4 firmamız Angola Enerji ve Su Bakanlığı ile Mutabakat Zaptı imzalamıştır.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Angola, özellikle Afrika'da iş yapma konusunda köklü deneyime sahip olan ve potansiyeli yüksek sektörlere odaklanan firmalarımız için orta ve uzun vadeli iş fırsatları sunmaktadır. Zorlu iş ortamı ve pazar payını geliştirmek için gereken istikrarlı ve yoğun çaba ihtiyacı göz önüne alındığında, şirketler Angola'da başarılı olmak için gereken zaman ve maliyeti iyi hesap etmelidir. Portekizli şirketlerin Angola'daki köklü varlığı, işbirliği için fırsatlar sağlarken, aynı zamanda pazara yeni girenler için zorlu bir rekabet ortamı yaratmaktadır. Yerel iş prosedürleri konusunda bilgili ve yerleşik müşterilerle hedef sektörle iyi bağlantılara sahip, mali açıdan sağlam bir Angola iş ortağı, iş başarısı için esastır. Daha büyük uluslararası şirketler genellikle ülkeye yatırım yapmak için Angola düzenlemelerine tabi bağımsız operasyonlar kurmaktadır. 19 Nisan 2018'de kabul edilen yürürlükteki Özel Yatırım Kanunu, Angola'daki herhangi bir yabancı özel yatırımda yerel ortak zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. Ayrıca söz konusu Kanunla Angola'ya yatırım yapan şirketlere yatırım bölgesine göre çeşitli otomatik teşvikler getirilmiş olup, son gelen düzenlemeyle yatırım projesi özelinde müzakere usulüyle özel teşvikler tanınması da mümkün hale gelmiştir.

Para Kullanımı

Angola'da özellikle son üç yılda işletmeler döviz erişim konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır. 2022 yılında dünyada Amerikan dolarına karşı en çok değer kazanan para birimlerinden biri olan Angola'da 2023 yılında ise ciddi bir döviz darboğazı yaşanmış, yerel para birimi kwanza tüm diğer para birimleri karşısında ciddi oranda değer kaybetmiş ve bunun sonucunda bankacılık sisteminden döviz temini ve transferi işlemleri oldukça zor bir hale gelmiştir. Diğer taraftan Angola'da resmi döviz kuru piyasasının yanında bir de serbest döviz piyasası bulunmakta olup 2023 yılındaki döviz sıkıntısı ile birlikte iki piyasa arasındaki makas farkı da %30'un üzerine çıkmıştır. Buna rağmen serbest piyasada döviz bozdurmak gerçek kişiler ve şirketler için daha pratik bir yol olarak tercih edilmektedir. Hali hazırda serbest piyasada ABD doları ve avro rahatlıkla bozdurulabilmektedir.

Angola'da son dönemde kredi kartı kullanımı artmakla birlikte yine de sınırlı sayıda işletmelerde işlem yapılması mümkün olabilmektedir. Kartlı işlemlerde genellikle yalnızca Angola bankalarınınca verilen "Multicaixa" isimli ATM kartları kabul edilmektedir. Çek kullanımı da bankacılık sektörünün yetersizliği nedeniyle tercih edilmemektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Angola, 29 Eylül 2023 tarihli ve 189/23 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 98 ülke için tek taraflı olarak vizeleri kaldırmıştır. Kararnameye göre yararlanıcı ülkelerin vatandaşları, turist vizesi muafiyetinden giriş başına 30 günü aşmamak kaydıyla yılda 90 güne kadar faydalanabilirler. Diğer taraftan 2021 yılında Türkiye ile Angola arasında imzalanan anlaşma ile resmi pasaportlar (diplomatik, hizmet ve yeşil) da vizeden

muaf olup, böylelikle tüm pasaport sahibi vatandaşlarımızın vize gerekmeksizin Angola'ya seyahatleri mümkün bulunmaktadır.

Çalışma, eğitim, tıbbi tedavi veya ikamet izinleri gibi diğer vize türleri içinse yabancı vatandaşlar, menşe veya mutata ikamet ülkelerindeki diplomatik misyonlara veya konsolosluklara ilgili vize için başvurmalıdır.

Öte yandan Angola'ya giriş yapacak tüm yolcular için geçerli bir Sarı Humma aşısı zorunluluğu devam etmektedir.

Resmî Tatiller ve Mesai Saatleri

Genel olarak çalışma saatleri hafta içi sabah 08:00-13:00 ve öğleden sonra 14:00-17:00 şeklindedir. Çoğu işyeri haftada 5 gün çalışmaktadır, ancak birçok mağaza cumartesi ve pazar günleri de açıktır. Tüm bankalar hafta içi 08:00 - 15:00 saatleri arasında açıktır ve bazı bankalar cumartesi günleri 08:00 - 12:00 saatleri arasında da hizmet vermektedir.

Aşağıda Resmi Tatiller listelenmiştir. Birçok şirket ve devlet dairesi, resmi tatilin Salı veya Perşembe gününe denk geldiği zamanlarda Pazartesi veya Cuma günlerini de bağlayarak tatili iki güne bağlamaktadır.

- 1 Ocak Yılbaşı
- 4 Şubat Kurtuluş Savaşı'nın Başlaması
- 12-13 Şubat Festival Günleri
- 8 Mart Dünya Kadınlar Günü - 23 Mart Cuito Cuanavale Savaşı Günü
- 29 Mart İyi Cuma (Good Friday)
- 4-5 Nisan Barış ve Uzlaşma Günleri
- 1 Mayıs İşçi Bayramı
- 16-17 Eylül Ulusun Kurucusu ve Ulusal Kahramanlar Günü
- 2 Kasım Tüm Ruhlar Günü
- 11 Kasım Bağımsızlık Günü
- 25 Aralık Noel Günü

Yerel Saat

Yıl boyunca, Angola'da Standart Saat, GMT+1 şeklindedir. Türkiye saatinden 2 saat geridedir.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Angola Ticari Şirketler Yasasına göre, yatırımcılar Anonim Şirket (Sociedades Anónimas – S.A.), veya Limited Şirket (Sociedades por quotas / Limitadas – Lda.) türlerinden birini tercih etmektedir. Genel Ortaklıklar (Sociedades em Nome Colectivo) veya Sınırlı Ortaklıklar (Sociedades em Comandita) da kullanılabilen olup, bu türler Angola’da yok olmaya yüz tutmuştur ve yabancı ya da Angolalı yatırımcılar için kullanılması güç şirket türleridir.

Yabancı yatırımcılar Angola’da bir yasal kuruluş kurmadan, şube veya temsilcilik açmak yoluyla da faaliyette bulunabilir.

Angola’da, bir başka hukuka göre kurulmuş olan şirketlerin kullandığı en yaygın temsil yolu, yabancı yatırımcılara Angola’da Angola şirketleri ile aynı statüde çalışma olanağı veren şubedir. Şubeler, ana şirketlerin özerk olmayan yasal kuruluşları ve yerel uzantıları sayılırlar. Böylece şubenin ana şirketi, bir başka ülke yasalarına göre kurulmuş ve faal olsa da, şubenin yasal işlerinden dolayı sınırsız sorumlu olarak yükümlülük sahibi addedilir. Her ne kadar şube kendi başına tüzel kişiliğe sahip değilse de yasal olarak dava etme ve edilme yeterliliğini sahiptir. Şubelerin kendilerinin idari ya da temsil organları yoktur ve yönetimlerinden, ana şirket tarafından adına yetkilerini düzenleyen vekalet çıkarılmış bir vekil tarafından idare edilirler.

Yabancı bir şirket, amacı asıl şirketin Angola’daki iş etkinliklerine eşlik etmek ve bunları desteklemek olan, iş yapmaya yasal açıdan yeterliği olmayan temsil biçimi olan temsilcilik açmayı yeğleyebilir. Çeşitli kısıtlamalara tabi olan yapısıyla temsil ofisi, düzenli olarak Angola’da ekonomik etkinlikte bulunacak şirketler ya da büyük yatırımlar için çok da uygun bir seçenek değildir. Temsil ofisi altıdan fazla kişiyi istihdam edemez ve bunların en azından yarısı Angola vatandaşı olmalıdır.

Şirket Kurma Prosedürü

Angola’da özel yatırımlar, Angola Özel Yatırım ve İhracat Destek Ajansı (Agência de Investimento Privado e Promoção das Exportações de Angola - APEX) tarafından düzenlenmektedir. Bu kurum, Angola’daki bütün özel ve yabancı yatırımların onayından sorumludur. Onayı sonrasında, yabancı yatırımcı tarafından kurulan şirket ya da açılan şube için Özel Yatırım Sertifikası çıkarılır (Certificado de Registo de Investimento Privado - CRIP).

Angola’da anonim şirket kurmak için noter onaylı kuruluş senedi ve en az 20 bin dolar sermaye zorunludur. En az beş ortak gereklidir. Paylaşılan şirket sermayesini karşılamak için paydaşlar nakit ya da aynı katkı sunabilir. Aksi belirtilmediği sürece hisse devri amme senedine tabi değildir. Yabancı yatırımcıların karıştığı bütün hisse alımları (şirket ya da şahıs) APEX denetimine tabidir. Hissedarların sorumlulukları şirketteki paylarıyla sınırlıdır.

Limited şirkette noter onaylı kuruluş senedi ile yapılır. Asgari sermaye şartı kaldırılmıştır. Şirket sermayesi nakdi ya da aynı olabilir. Şirket sermayesini tamamlamak için emek kullanılmaz. Her pay sahibi şirketin üçüncü kişilere karşı yükümlülüklerinden sorumludur.

Ticari Şirketler Yasası madde 231'e göre pay sahiplerinin şirkete tamamlayıcı sermaye katkısında bulunması mümkündür. Bu katkılar pay sahibine şirket üstünde kredi sağlar. Tamamlayıcı sermaye katkısı yalnızca kuruluş senedinde ya da tüzüğünde tanımlanmışsa mümkündür.

CRIP çıkarıldıktan sonra yabancı yatırımcı Angola'da şirket kurabilir. Angola'da şirket kurmak için izlenmesi gereken yol ve uyulması gereken usuller aşağıdaki gibidir. Söz konusu tüm işlemler, şirket kurulumunu kolaylaştırmak üzere kurulan Şirket Tek Gişesi (Guichê Único da Empresa – GUE) ofislerinde gerçekleştirilebilmekte olup, başvuru işlemlerinin daha pratik bir şekilde halledilebilmesini sağlamıştır. Ayrıca şirket kuruluşu başvurusunun GUE websitesi üzerinden online gerçekleştirilebilmesi için de bir çalışma mevcuttur. Ancak sistemin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için henüz erken olduğu değerlendirilmektedir.

Adımlar	İçerik
1	Şirket Adı Sertifikası – Angola'da şirket kurmanın ilk adımı şirket adını tescil ettirmekle tamamlanır. Adalet Bakanlığı'na bağlı özel "Ficheiro Central de Denominações Sociais" – Şirket Adları Merkez Ofisi bu işin yapılacağı yerdir. Ofis, adın kullanımda olup olmadığını ya da var olan şirket adlarıyla karıştırılma durumunu irdeler.
2	Sermaye payı depozitosu – şirketin sermayesi, Angola'da resmi olarak çalışan bir mali kuruma yatırılmalıdır. Bu kurum, depozitonun yatırıldığına dair belge verir. Bu ancak şirket yasal olarak kurulduktan sonra olanaklıdır. Yönetmelikler izin vermediği sürece şirket temsilcisi bu parayı kullanamaz.
3	Şirketi kurma – şirket tescili için noter onaylı kuruluş belgesi gereklidir. Şirket tüzüğü zorunludur ve önceden hazırlanmış olmalıdır. Tüzükte şirketin adresi, amacı, yönetim kurulu, ortakları ve bu tür belgelerde olması gereken diğer yasal unsurlar yer almalıdır.
4	Resmi Gazetede yayın ve Ticari Tescil – Şirket ilgili Ticaret Siciline kuruluşundan sonra 90 gün içinde tescil ettirilmelidir. Şirketin kuruluşu Angola Resmi Gazetesi'nde yayınlanmalıdır.
5	Vergi Kimlik Numarası (NIF) ve Ulusal Güvenlik Kurumu (INSS) tescili – Şirket, adresinin bulunduğu Vergi Dairesine ve Ulusal Toplumsal Güvenlik Kurumuna (INSS) katkı amaçları ile kaydedilmelidir.
6	Ticaret lisansı – bu lisans şirketin Angola'da amaçlarını gerçekleştirmesi için çalışmasını sağlar.
7	Özel lisanslar – hidrokarbon ve maden sanayinde çalışan şirketler Petrol, Doğalgaz ve Maden Kaynakları Bakanlığına bağlı Ulusal Petrol ve Doğalgaz Ajansından (ANPG) veya Ulusal Maden Kaynakları Ajansından (ANRM) özel lisans almalıdır.

Sigorta

Sigorta piyasası, 2013 yılında kurulan bağımsız bir kuruluş olan Angola Sigorta Düzenleme ve Denetleme Kurumu (ARSEG) tarafından düzenlenmektedir. Angola Maliye Bakanlığı'nın gözetimi altındaki ARSEG, sigortacılığın düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumludur. Reasürans, emeklilik fonları ve bunların yönetimi ve sigorta aracılık faaliyetleri. ARSEG'in misyonu, piyasanın düzgün işleyişini sağlamak kuruluşun sorumlulukları arasında yer almaktadır. Ancak yerel piyasa katılımcılarının uyumu ve sigorta sektöründeki teknik gelişmişlik zayıftır. Sigorta sektörü, gelişmekte olan piyasa standartlarına göre bile düşük bir katılım oranı ile Angola finans sektörünün oldukça küçük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Bankacılık Mevzuatı

Angola'da varlık gösteren finans kurumlarının hukuki altyapısı 30 Eylül 2005 yılında yürürlüğe giren "Finans Kurumları Kanunu" çerçevesinde oluşturulmuştur. Söz konusu Kanuna göre, finans kurumları, bankacılık hizmeti verenler ve bankacılık dışı finans kurumları olarak ikiye ayrılmaktadır. Bankacılık hizmeti veren kurumlar Angola Merkez Bankası'nın (BNA) denetimindedir.

Angola'da faaliyet göstermek üzere kayıtlı 26 ticari bankadan beşi - Banco Angolano de Investimentos (BAI), Banco Economico, Banco de Fomento Angola (BFA), Banco BIC Angola (BIC) ve Banco de Poupança e Crédito S.A.R.L. (BPC) - toplam bankacılık varlıklarının, mevduatlarının ve kredilerinin yüzde 80'inden fazlasını kontrol etmektedir. Angola'daki ticari bankalar ağırlıklı olarak Angola, Portekiz ve Güney Afrika bankalarından ibarettir. Çoğu geleneksel olarak döviz işlemleri ve ticaret finansmanı gibi kısa vadeli komisyonla ilgili faaliyetlere odaklanmıştır. Tüm büyük bankalar ATM hizmetleri sunmaktadır.

Vizeler

Angola'da çalışmak isteyen yabancı uyrukluların çalışma izni almaları gerekmektedir. Genellikle şirketler, şirket başına en fazla %30 yabancı uyruklu kotaya tabidir.

Çalışanları için çalışma izni almak isteyen yabancı bir şirket, önce Angola şubesini/temsilciliğini kurmalıdır. Daha sonrasında çalışma izni için başvurulabilir. Yabancı çalışanların Angola'da çalışmak için Yabancılar ve Göç İdaresi (SME) tarafından verilen çalışma vizesi veya oturma izni almaları gerekmektedir.

Angola iş kanunu "yerleşik olmayan yabancı çalışan"ı, Angola'nın kendi kendine yeterli olmadığı mesleki, teknik veya bilimsel niteliklere sahip, belirli bir süre boyunca Angola topraklarında mesleki faaliyetini sürdürmek üzere yabancı bir ülkede sözleşmeli olarak çalışan yabancı bir vatandaş olarak tanımlar. Bu nedenle, yabancı çalışanların işe alınması, pozisyonu doldurmak için vasıflı Angolalı işgücünün mevcudiyetine büyük ölçüde bağlıdır. Hem yerli hem de yabancı işverenler, prensip olarak işgücünün en az %70'i kadar Angolalı istihdam etmelidir. Bu kota, Angola'da bulunmayan uzman çalışanlar veya işçiler için taşra birimlerine özel başvuru ile aşılabılır.

Çalışma vizesi, iş sözleşmesinin tüm süresi boyunca geçerlidir, ancak en az 3 ay ve en fazla 36 ay süreyle verilebilir. Yasaya göre, çalışma vizeleri 15 gün içinde verilmelidir, ancak uygulamada yetkililerin vizeleri vermesi iki ila üç aya kadar sürebilmektedir. Oturma izinleri geçici (çalışanın Angola'da arka arkaya en az beş yıl veya daha az yaşamasına bağlı olarak bir veya üç yıl için verilir) veya kalıcı olabilir, bu durumda yabancı vatandaşın Angola'da kesintisiz on yıl yaşamış olması gerekir.

Kaynak: T.C.Luanda Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği